

УДК: 336.1

Лиманський Є.І.,
*аспірант, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

РОЛЬ Е-РЕЗИДЕНТСТВА У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДЕРЖАВИ

Стрімка цифровізація світової економіки зумовлює пошук нових інструментів для залучення іноземних інвестицій та розширення податкової бази. Одним із найбільш інноваційних механізмів у цьому контексті є інститут електронного резидентства (е-резидентства). Україна, орієнтуючись на досвід провідних цифрових держав, запровадила власну модель е-резидентства, що закріплено відповідними законодавчими змінами [1]. Проте, створення сприятливого бізнес-клімату для іноземних ІТ-спеціалістів нерозривно пов'язане із необхідністю забезпечення прозорості фінансових потоків та дотриманням міжнародних стандартів у сфері боротьби з відмиванням коштів. Оскільки програма е-резидентства є принципово новим інструментом для України, вона ще не встигла отримати глибокого аналізу у працях вчених. Брак теоретичної бази пояснюється динамічністю впровадження цифрових інновацій, які випереджають темпи наукових розробок у цій сфері.

Система фінансового моніторингу в Україні базується на ризико-орієнтованому підході, який вимагає від суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) ретельної ідентифікації та верифікації клієнтів [2]. Запровадження е-резидентства створює специфічне середовище, де взаємодія між державою, банком та платником податків відбувається виключно у дистанційному форматі. Це вимагає від Державної служби фінансового моніторингу України розробки нових алгоритмів контролю, що відображено у національних звітах щодо оцінки ризиків [6]. Можливості для держави від впровадження е-резидентства є багатогранними. По-перше, це пряме наповнення державного бюджету за рахунок податків, які сплачують іноземні підприємці. По-друге, це розвиток національної банківської системи та експорт ІТ-послуг. По-третє, діджиталізація податкового адміністрування дозволяє мінімізувати корупційні ризики та автоматизувати звітність. Важливим аспектом є інтеграція України у глобальний цифровий простір через платформу «Дія.City», що забезпечує додаткові механізми контролю за діяльністю резидентів [7]. Разом з тим, статус е-резидента несе в собі значні виклики для системи фінансової безпеки. Досвід Естонії демонструє, що відсутність фізичної присутності власника бізнесу створює передумови для використання компаній-оболонки у схемах з легалізації незаконних доходів [4]. Основними ризиками є: складність встановлення кінцевого бенефіціарного власника (КБВ) у транскордонних юрисдикціях; використання е-резидентства для агресивного податкового

планування або розмивання податкової бази; потенційне фінансування тероризму через складні ланцюги транзакцій.

Для нівелювання цих загроз Україна впроваджує багаторівневу систему перевірки. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 970, претенденти на статус е-резидента проходять ретельну перевірку органами СБУ та МВС [3]. Крім того, фінансові операції таких осіб підпадають під дію міжнародних стандартів FATF, які є обов'язковими для виконання всіма учасниками фінансового ринку [5]. Правові засади е-резидентства мають постійно вдосконалюватися, щоб балансувати між зручністю сервісу та жорсткістю контролю. Особливу роль у системі моніторингу відіграють інноваційні технології. Використання ШІ для аналізу транзакцій е-резидентів дозволяє виявляти атипову поведінку на ранніх етапах, що значно підвищує ефективність управління державними фінансами. Впровадження автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки за стандартом CRS є ще одним кроком до забезпечення повної прозорості діяльності іноземних підприємств в Україні.

Таким чином, роль е-резидентства у системі фінансового моніторингу є двоякою. З одного боку, воно виступає потужним інструментом економічного зростання та цифровізації управління державою. З іншого – вимагає від контролюючих органів високого рівня технологічної готовності та адаптивності до нових методів легалізації коштів. Лише за умови дотримання балансу між лібералізацією процедур та суворим комплаєнсом Україна зможе повноцінно реалізувати потенціал цієї моделі без шкоди для національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів : Закон України від 06.10.2022 р. № 2654-IX. URL: rada.gov.ua.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: rada.gov.ua
3. Порядок набуття та скасування статусу електронного резидента (е-резидента) : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 р. № 970.
4. Internal Report on Estonian e-Residency Risk Assessment. Financial Intelligence Unit (FIU) of Estonia. 2021. 42 p.
5. The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. FATF, Paris, France. Updated March 2023.
6. Державна служба фінансового моніторингу України. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації доходів. 2022. 156 с.
7. Офіційний портал «Дія.City». Е-резидентство: переваги та механізми контролю. URL: diia.gov.ua